ასაკი თოდუასა ბრიადი წონდო

287 1 106

დასკანირებულია
16.01.2025 7

287 Опись № 1 106

„ვ[illegible]ი", 18/IX, 1988, N 218

სსრ კავშირი ჩვენი საერთო სახლია

● ერთხელ, როდესაც სხვადასხვა ეროვნების ხალხთა მეგობრობაზე ნარკვევი უნდა დამეწერა, გურჯაანის რაიონში ჩავედი.

— გთავაზობთ სოფელ ველისციხეს, — მითხრა რაიკომის მდივანმა.

ცოტა ხნის შემდეგ უკვე მევენახეთა ერთ-ერთ ბრიგადაში ვიყავით.

საუბარი გაცნობისთანავე გაჩნდა. ბრიგადირი ყველა კიდ-ხვაზე ამომწურავ პასუხს მაძლევდა და დროდადრო იშველიებდა საწარმოო მაჩვენებლების ამსახველ ციფრებს. მაგრამ როდესაც ბრიგადის ეროვნული შემადგენლობით დავინტერესდი და ვკითხე: ხომ მეგობრულად ხართ-მეთქი, — უხერხული სიჩუმე ჩამოვარდა, გაორება გაოცებული მიყურებდა. მერე მოიღუშა, თითქოს სიწყენი მეთქვას, და მოპასუხა თვალს, ვინ რა ეროვნებისაა. ეტიკა... შემდეგ ისევ დაწყო თქმა... და იქვე მყოფ ამხანაგებს მიუბრუნდა:

— პავლე, თუ კაცი ხარ, მითხარი, რა ეროვნებისა ხარ?

— მე? ბერძენი ვარ... — უპასუხა კითხვით გაკვირვებულმა პავლემ.

— ხომ ვერ მეტყვი, კარენი სადაურია?..

— მკონი, სომეხი უნდა იყოს, — ყოყმანით უპასუხა მან.

გიორგის, ეტყობა, მობეზრდა ეს „სადღეგრძელო რკვევა", და თქვა:

— აბა, რა კითხვაა ეს?! ჩვენს ბრიგადაში ასეთი პრობლემა არ დგას. ეს ზოგიერთმა ინტელიგენტმა იცის ხოლმე: გამოიზრუკს ქრისტეს დაბადებამდე შედგენილ რუკას და მოპყვება საზღვრებზე ლაპარაკს, ანდა ერთ ამბავს ატეხს რომელიმე დასაბერებული პუნქტის სახელწოდების წარმოშობის გამო. მენდეთ, ეს სულაც არ უწყობს ხელს ჩვენი მეგობრობის განმტკიცებას. ჩვენ ყველას ერთი სახლი გვაქვს — საბჭოთა კავშირი. რაში გვეკითხება, ვინ რა ეროვნებისაა. მთავარია ვინ როგორ მუშაობს...

აქ საუბარში ჩაერია რაიკომის მდივანი, და გიორგის საყვედურის კილოთი შენიშნა:

— კორესპონდენტს რომ ელაპარაკები, დაუფიქრდი რას ამბობ.

გიორგიმ ისე დაიბნა თავი, თითქოს მდივნის ნათქვამი არც გეგონოს. შემდეგ ხელები რუაორივით მიიტანა პირთან და გასძახა ზღარბი მოფუსფუსე ახალგაზრდებს, რომლებიც ვაზს აკრავდნენ.

— ოპანეს!.. მამიდ!..

— აი, გაიცანით — სომეხი და აზერბაიჯანელი, — თქვა გიორგიმ და ყმაწვილებს მხრებზე მოჭვია ხელი. — ეს ბიჭები ღვაწლი ძმებივით მოყვარს. ალბათ იციობათ, რატომ? იმიტომ, რომ საუკეთოდ შრომობენ, კარგი. გულთანდი ახალგაზრდები არიან.

იმ შეხვედრის შემდეგ ბევრმა წყალმა ჩაიარა. მაგრამ დღემდე ახსოვს გიორგი, მისი სიტყვები. გიორგის ნათქვამის სიმართლე გასხსკუთრებით ცხადდა შეიგრძნო ჩვენს დღეებში, როდესაც საკარიოობამ და გარდაქმნამ ძმურად გვიჭირნა, რა შეცდომები და ხარვეზები მოგვსვლია წინათ ინტერნაციონალურ აღზრდაში. ითქვენებოდა, რომ რაც უფრო მეტი იყო „თვალსაჩინო ადეკვატია", ლოზუნგები — „გაუმაჯოსს საბჭოთა კავშირის ხალხთა მეგობრობას!", რაც უფრო ხშირად იმეორებდნენ ამ სიტყვებს მოხსენებებში, მით უფრო მტკიცედ და უოლვევი ხდებოდა მეგობრობა.

სიტყვების რახარუხით იყო შეცვლილი საგულდაგულო, მე ვიტყოდი, სარულებო, მუშაობა ადამიანებთან. ხომ ბახვოთ იიდი ბოთას ნათქვამი: ხახს მოყვარე მოყვარასთვის, თაკი ჭიასა არ დამთადად, გული მისცეს გულისათვის, სიყვარული გზად და ხიდად!

და ჯიდევ იმ შეხვედრაზე ბრიგადაში. ჩვენს ხანაში, როდესაც განათლება და კულტურა საყოველთაო კუთვნილებად იქცა, ინტელიგენციის აზრი, შეხედულება და ცოდნა მას თუ იმ პრობლემაზე ხალხისათვის ძალზე ბევრს ნიშნავს და თუ ზოგი მათგანი ეიღაეციების ფეხის ხმას აყოლია, მზრომელს, გიორგისთანა ადამიანებს, ეს სწყინთ, ღრმად აღაშფოთებთ. თითქოს დღესაც ჩამესმისო ყურში ქალ, რომელთაც ბრიგადირმა წარმოთქვა სიტყვები „ზოგიერთ ინტელიგენტსო". მეცნიერების, კულტურის მუშაკის საჭირო, ბეჭდვითი გამოსვლის ყოველ სიტყვა გულდასმით უნდა იყოს მოფიქრებული და აწონ-დაწონილი. XIX პარტიული კონფერენციაზე აღინიშნა, რომ სოციალისტური ინტერნაციონალისტური ცხოვრების წესის ჩამოყალიბება პარტიის, ყველა საბჭოთა ადამიანის საქმეა. და ამ მუშაობაში განსაკუთრებული როლი ეთმობა საბჭოთა ინტელიგენციას. ეროვნულ ურთიერთობათა საერთო კლიმატი უდიდესწილად არის დამოკიდებული მის მოქალაქეობრივ მოწიფულობაზე, მშობელი ერისა და მთლიანად საზოგადოების ძირეულ ინტერესების გაგების სიღრმეზე.

და დღეს, საკაროობის პირობებში, არცთუ იშვიათია შემთხვევა, როდესაც იაფფასიანი პოპულარობის მოხეთქის წყალით შეპყრობილი დემაგოგი, მეტროვე, ყბედი, აქამდე ყველასთვის უცნობი შინაწეკა — ვაი-ინტელიგენტი თუ ტრიბუნა მოიგდო ხელში ან ბეჭდვით ორგანოს ფურცლებზე შეძლო გაჭრა, საკაროობის ლოზუნგით მოაყირა ხალხმრავალი აუდიტორიების ცალკეული ნაწილი, ადვილად მდებარე პოლიგონი სხვადასხვა გადატატანო, შაშინვე ატეხეს ერთი ამბავი, რათა ამ საკითხის დაყენების პრიორიტეტი მიეთვისებინათ. ანდა, ვეიღით ტრანსკეკასიონის რკინიგზის მაგისტრალის შენებლობას. თქმა არ უნდა, დიპროექტებლები უთაურად მოიჩქნენ — არ გათვალისწინეს ეკოლოგიური პრობლემები, არაგვის წყლის გაუჯანსაღება. ამის თაობაზე არგუმენტირებულად, საქმის ცოდნით გამოთქვა აზრი სახოგადოებრიობამ — მეცნიერებმა, ინჟინრებმა, კულტურის მოღვაწეებმა. მაგრამ ზემოაღნიშნული „ხალხის ინტერესების დამცველნი" ვერ ისვენებენ, ცდილობენ, ყველას ისე მოაჩვენონ თავი, თითქოს სხვაზე მეტად შესტკივდეთ გული ბუნებისათვის.

აქვე დავძენ, რომ ზემოთქმული ნაწილობრივ სწორედ ამ ბოლო პერიოდში ჩვენ ზ. გამსახურდია და ძმანი მისნი ამჯობინებენ „თავიანთ ერს" ელაპარაკონ სახელგარეთის მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა შეშფოთებით, აწყდიან და გაყალბებულ „ფაქტებს", ცდილობენ მონაზრახს. ისინი კი, თავის მხრივ, როგორც რუსპუბლიკური გაზეთი „კომუნისტში" წერდა ყურნალისტი ღ. იოსელიანი, ცდილობენ ზ. გამსახურდიას ფიგურა „მნიშვნელოვნად" წარმოსახონ, კვერს უკრავენ პატივმოყვარეობის საამებლად, რაცხენ „გამოჩენილ ქართველ მწერლად", „ეროვნული გმირად" და ა. შ.

და აი, ყოველ ჯერ მიხდება მეთქვა: ჩვენში ხშირად ღალატობთ ხოლმე ტაქტი, რომელსაც საჭმე ეხება ეროვნებათშორის ურთიერთობას, აქ აშკარად გვაკლია კულტურა. „ლენინოვი ობობრენიეს" № 25-ის სტატიაში „ეს სჯეროდეთ არა მკვდრებს, არამედ ცოცხლებს...", სადაც ლაპარაკია ოცდაათიან წლებში რეპრესირებულ ლიტერატურებზე, ყურნალისტება გ. ნებოროშვილმა, ყურილ ღრუღნა ნარდოვის" თანამშრომელმა ე. ბელტოვს საუბრისას დაუსვა, სხვა რომ არა ვთქვათ რა, არაობორლზომიერი კითხვა: „რახან სიტყვა ჩამოვარდა ეროვნულ ლიტერატურებზე, ხომ ვერ დაკარკვიტებდით, რომელი მათგანი დაზარალდა ყველაზე მეტად? ხომ არსებობს მრავალი მითი, რომ უფრო მეტად დაზარალდნენ სომხები და აზერბაიჯანელები, ვინაიდან სტალინი ქართველი იყოო".

რატომ არ იფიქრა ჩემმა კოლეგამ, რომ ასეთი კითხვით სალაპარაკოს მისცემდა ჩვენი საზოგადოების ავისმსმომძრ? ეს ავისმსმომძრი ხომ სულ ემის ცდაში არიან, როგორმე ეროვნებებს წაკიდონ ხალხები, ბუღლი ჩამოაგდონ მათ შორის. ასეთი წამქეზებლური აზრები მთიან ყარაბაღთან დაკავშირებული ამბების ფონზე განსაკუთრებით სამძიმო იყო და შეიძლებოდა სპეალური მეცნიერული რეპრესიების, ცრურწმენების გაჩენა. ეს ხომ ძალიან კარგად ესმოდა ბელტოვსაც და ამიტომაც ასე ფრთხილად დაკვირვებული ამბების ფონზე განსაკუთრებით სამაში იყო და შეიძლებოდა სპეალური შეღეგები მოეტანა მრავალეროვან რესპუბლიკების, ცრურწმენების, საქართველოსთვის, სადაც გვერდი-გვერდ ცხოვრობენ და შრომობენ 80-ზე მეტი ეროვნების ადამიანები, სადაც ახალციხის, ახალქალაქის, ბოგდანოვკის, მარნეულის, გარდაბნის, ბოლნისის და სხვა რაიონებში ქართველებთან ერთად კომპაქტურად ცხოვრობს 448 ათასი სომეხი, 250 ათასი აზერბაიჯანელი. მართალია, კითხვას სათანადო პასუხი გასცა ე. ბელტოვმა, მაგრამ ის სიტყვები ხომ საქვეყნოდ გაისმა.

დიახ, სტალინი ქართველია. მისი ფსევდონიმი ჯუღაშვილის გვარისაგან წარმოსდგება. „ჯუღა" ძველქართული ფოლადს ნიშნავს. ასე რომ, ნურვინ შეიტანს ნურავითარ ეჭვს სტალინის ეროვნულ კუთვნილებაში. მაგრამ განა შეიძლება ეს იმის საბაბად გაიხადო, რომ ამტკიცო, ხელისუფლების სათავეში მყოფი სტალინი ქართველებს მფარველობდა და რბევისა და რეპრესიებისაგან იცავდაო? რა თქმა უნდა, არა! მე ვიცნობ მრავალ საარქივო დოკუმენტს და სრული პასუხისმგებლობით ვაცხადებ: საქართველო ო და მისი ხალხი პიროვნების კულტის პერიოდში ისეევე დაზარალდნენ, როგორც ქვეყნის სხვა რეგიონები. ამ პატარა რესპუბლიკაში რეპრესირებულთა შორის მოქცევა 50 ათასზე მეტი კაცი, აქედან 20 ათასი დახვრიტეს!

იმ პერიოდში გაანადგურეს თვალსაჩინო პატრიოტი, საბჭოთა და კომკავშირული მუშაკები, ლიტერატურისა და ხელოვნების მოღვაწენი, დაიღუპა თითქმის ყველა სახალხო კომისარი, ბევრი მეცნიერი და მწერალი.

როდესაც საქმე ეროვნულ საკითხებს ეხება, განსაკუთრებით საჭიროა გვონდეს პოზიცია, გამოინირო დიდი პასუხისმგებლობა, წინდახედულება მსჯელობაში. ეს გაფრთხილება ეხებათ იმ რედაქტორებს, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა იმ ხელმძღვანელებს, რომლებიც ამა თუ იმ რესპუბლიკის შესახებ პუბლიკაციებში უშვებენ შორს გამიზნულ განზოგადებებსა და ნაუცბათევ დასკვნებს. ჩემი აზრით, მათ კრეტო საკმაოდ ზუსტად ჩამოაყალიბა ერთიერთი გაზეთის რედაქტორმა საქართველოს ტელევიზიის ამაღწინანდელ გადაცემაში — „დიალოგი". მან პირდაპირ განაცხადა:

— მე არა მაქვს პოზიცია! და, რაღა თქმა უნდა, სწორი იყო ტელეკომენტატორი, როდესაც შეეკითხა:

— როგორ, რედაქტორს პოზიცია არ ჰქონდეს?

ჩვენმა შესანიშნავმა პოეტმა გიორგი ლეონიძემ ერთხელ თქვა:

— როდესაც შენი ერის ნაკლოვანებებს ლაპარაკობ, იყვირე მთელი ხმით, დაე, ეს ყველა შენმა თანამემამულემ გაგოს. ხოლო როდესაც ამ ნაკლოვანებებს სხვა ერს შეამჩნევ, გამოორინე თავდაჭერა და უთხარი მხოლოდ შენს მეგობრებს, და მხოლოდ ამ ეროვნებისას, თან ფთხარი ის ჭეშმარიტი, ყურნიც ისინი სწორად გაგიგებენ და ნაწყენი არ დაგრჩებიან.

განა არ ეხმიანება ეს აზრს, რომელიც გამოთქმულია XIX პარტიული კონფერენციის რეზოლუციაში „ეროვნებათშორისი ურთიერთობის შესახებ": „ლენინური ტრადიციის სულისკვეთებით უნდა ვებრძოლოთ უწინარეს ყოვლისა „ასკუთარ" ნაციონალიზმსა და შოვინიზმს, და ამას უნდა აცდებოდნენ პირველ რიგში შესაბამისი ეროვნების წარმომადგენლები"?

ეროვნებათშორის ურთიერთობაში შეცდომები ამოტომაც მოგვდის, რომ ჩვენ არ ვიცნობთ საკმაოდ კარგად ერთმანეთს, ჩვენი საერთო სამშობლოს შესახებ სხვა ერების და ეროვნებების ისტორიას.

ოქტომბერ კარგი ურთიერთობა დამყარდა საქართველოსა და რუსეთის ინტელიგენციის შორის. ამ ურთიერთობის სათავეებთან იდგნენ ისეთი დიდი რუსი მამულიშვილები, როგორებიც იყვნენ პუშკინი და გრიბოედოვი, ლერმონტოვი და ტოლსტოი, ჩაიკოვსკი და შალიაპინი, ჩეხოვი და გორკი. ვინ მოთვლის, გულის სიღრმიდან მოპოხეილი რამდენი მათ საქართველოსათვის რუსეთის კულტურის მოღვაწეებს გულთადე ურთიერთობაზე ეითხოთ და მეგობრობით უპასუხებდა მაღლიერი საქართველო. აკი თქვა ბელინსკიმ, კაქკასია ბევრი რუსი პოეტური ტალანტის აკვანი, მათი მეზობელ შთამაგონებელი, მათი მეგასხური სამშობლოაო.

მაგრამ ჩვენ ყველამ ვიცით, რომ ეოლეკტარიზმისა და უძრაობის წლებში ჩვენი ქვეყნის მრავალეროვანი ინტელიგენციის ეს ტრადიციული ურთიერთობა სულ უფრო სუსტდებოდა. ახლა დიდი ძალისმევა გვმართებს შეიქმნილი მდგომარეობის გამოსწორებლად. განა შეიძლება რაღაც გაამართლო, ვთქვათ, ის ფაქტი, რომ ვლადიმერ მაიაკოვსკის დღეების ამსუნთნდეულ საკვირო ლიტერატურულ დღესასწაულზე სოფელ ბადიდში, სადაც იგი დაიბადა, და ქუთაისში, სადაც მან სიყმაწვილე გაატარა, ჩამოვიდა მოწვეული სტუმრების — მსკოვისა და ლენინგრადის, სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების მწერლებისა და პოეტების ხახვარზე ოდნავ მეტი?

სწორია პოეტი ირაკლი აბაშიძე, რომელმაც თქვა: „ხელგახდე და კიდევ უფრო აღორძინდეს, განაძლიერდეს ინტერნაციონალური გრძნობებისა და ურთიერთობას — ეს უაღრესად დიდმნიშნელოვანი საქმეა. ეტატური ლიტერატორებისათის... ხალხთა მეგობრობისა და ძმობის თესლი ადამიანთა გულში პატარობიდანვე უნდა ეთესოთ".

ამ თვალსაზრისით დიდი ყურადღებისა და მხარდაჭერის ღირსია თბილისის სასკოლო სასტუმროების შექმნის პრაქტიკა, რომელიც მოიწონა საქართველოს კომპარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა. აქ გარკვეული დროით ცხოვრობენ ბავშვები სხვადასხვა რესპუბლიკებიდან. ერთობლივი სწავლისა და დასვენების დროს ისინი ღიებენ ეროვნებათშორისი მეგობრობის პირველ გაკვეთილებს. ვინ იცის, იქნებ ასე მისხალ-მისხალ იქმნება, უნდა იქმნებოდეს, ჩვენი ქვეყნის ხალხთა მეგობრობა და ძმობა?

გ. ლეჩანიძე,
(„პრავდის" კორ.)
„პრავდა", 1988 წ. 15/IX.
ქ. თბილისი.

ჩვენ ვერ შეუშინდ განსაცდელს

წერილები „კომუნისტს"
ეს საერთო საზრუნავია

რამდენიმე ხნის წინათ გაზეთ „კომუნისტში" გამოქვეყნდა ჩვენი სტატია ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დაცვის თაობაზე. იგი დაიბეჭდა შემცირებით და ახალი სათაურით, რომელშიც მკვეთრად იყო გამოხატული არა იმდენად ჩვენი, რამდენ რედაქციის პოზიცია — „რატომ „რამეთუ"? ამას მოჰყვა მწვავე რეაქცია, მძიმე ბრალდებები — თითქოს ვილაშქრებდით „რამეთუს" საერთოდ გამოყენების წინააღმდეგ, საუთრივ დაარსებული კათედრის სახელწოდებაც კი არ ვიცოდეთ და ა. შ. ყველაზე გულსატკენი იყო ის, რომ ჩვენ გვხასიათებდნენ რედაქციის მიერ დაშვებული კორექტორული შეცდომისათვის.

განმარტების სახით უნდა ვთქვა შეთხვევით საზოგადოების, რომ დედაენაში ჩვენ გვქონია „ენის წარმოშობის" და არა „ენის წარმოების", „მეროდღეობის" და არა „მეთოდღეის". ნ. ჩიკოვის არავინ ეცილება მეცნიეროებაში, მაგრამ ხომ ჩიქოვანის პოეტური მემკვიდრეობა სახალხო კუთვნილებაა და ყველას აქვს უფლება ეწიაროს მას საკუთარი მიდგომით და თვალსაზრისით. სტრიქონში „რამეთუ მამულს უშველის მერმის" სამმარცვლიანი „რამეთუს" შეცვლა ოთხმარცვლიანით (იმიტომ, რომ), ან ხუთმარცვლიანით (იმის გამო, რომ) არღვევს სტროფის სტრუქტურულ წყობას და ამგვარი მიგალითით დამაჯერებელ არგუმენტად არ გამოდგება. ამასთან, ცნობილია, რომ მემკვიდრეობის იურიდიული უფლება ზმირად კონფლიქტშია ჭარიბრივი კონიუნქტურის პრინციპთან და ესთეტიკურ კონცეფციასთან.

გ. შალამბერიძის სტატია „შემცირდების ენა ქართული"... სათაურდანვე ტენდენციური იყო. მე-11 საუკუნიდან ქართულ წყაროებსა და ცოცხალ მეტყველებაში ნაცლებად ისმარებოდა „რამეთუ" (ეს დადგენილი ა. ალექ. ა. შანიძის, აქედ. შ. ძიძიგურის, პროფ. ა. ჯინრიას და სხვ. შრომებში). მაგრამ ხომ ცნობილია ისიც, რომ ამით არც გაღარიბებულა და არც დაწინაურებულა ქართული ენა. მაშ, თანამედროვე ეტაპზე მის ზმიერად (და არა, როგორც ეწერდით, „წარიბარა, უადგილო და უთავბოლო") გამოყენებით რანაირად „შემცირდების ენა ქართული?" განა ცოტა გვჭვს მონაცვლე ფორმები?

ჩვენ ვწერდით, სულხან-საბა ორბელიანის ქართულ ლექსიკონში „რამეთუს" არ უპოვია პირდაპირ ახსნა, რომ მასში გამოკვეთილად არის ნაჩვენები „რადგან". ამ შემთხვევაში ვემყარებოდით ლექსიკონისადმი დართულ ა.ა. შანიძის წინასიტყვაობიდან (1928, გვ. 39) შემდეგ ადგილს: „რადგანაც ლექსიკონის გამოცემამ შეიძლება ფართო გავრცელება პოოს საზოგადოებაში, ამიტომ უმჯობესად ვცანი ქარაგმები გამეშვნა". და იქვე ჩამოთვლილია ეს ქარაგმები. მათ შორისაა რ — (რამეთუ). შდრ: ლექსიკონი. გვ. 277: „რ — ქარაგმით რამეთუ ითქმის". მაშასადამე, თვით ქარაგმის გაბნაც კი ლექსიკონის გამომცემელს ეკუთვნის და არა შემდგენელს. აი, ამას გულისხმობდით და, ვფიქრობთ, სწორადაც, რადგანაც ეს არ არის სიტყვის პირდაპირი ახსნა.

მოპასუხენ ამის საწინააღმდეგოდ გამოყენეს ლექსიკონისადმი ს. ს. ორბელიანის მიერ წამძღვარებული ანდერძისაგან ანუ წინასიტყვაობა. გარკვეული ხნის მანძილზე ს. ს. ორბელიანი სასულიერო პირი იყო და, ხასხებით ქართველ სასულიერო პირებს, ანდერძისაგან საკუთრივ მისი ლექსიკონი აისახა. მაგრამ რა კავშირი აქვს ამას იდეროისდელი ქართული სალიტერატურო ენის ლექსიკოსთან? განა არ, ჩიქობავას ვრცელი წინასიტყვაობა და ქართული განმარტებითი ლექსიკონის რედაქციული ერთობ ანეთის ნაშრომები?

არ შეიძლება გრამატიკული წესებისა და კანონების თვითნებური ხრწნისაც. არ შეიძლება ანგარიში არ გაუწიოს ამ უკანას, რომ „რამეთუ" დასახელებული არ არის უმჯობესი და საწყალი სკოლებისათვის განკუთნილი ქართული ენის არც ერთ თანამედროვე სახელმძღვანელოში, არც ერთ ორთოგრაფიულ ლექსიკონში, რომ, კერძოდ, „რამეთუს" ხელოვნური აღზევება და, საერთოდ, ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დარღვევები ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლებს სკოლებში „უძღომეს პირობებს უქმნის მოსწავლეთა წერითი და ზეპირი მეტყველების განვითარების გზაზე".

ჩვენი წერილის მთავარი მიზანი ამ საკითხზე უურადღების გამახვილება იყო. ამ მიზანს ხომ ემსახურებოდეს მასწავლებელთა დახელოვნების ინსტიტუტიც. განა ეს საერთო საზოგადოებრივი საზრუნავი არ არის?

აკაკი თოფურია,
პროფესორი.

გუშინ, დღეს, ხვალ

ფაქტი ■ მოვლენა ■ კომენტარი

პოლონელი სტუმრები

● **შარშან** სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლმა „გორმა" გასტროლებით მოიარა პოლონეთის სახლო რესპუბლიკა, ამ დღეებში ა გორს პოლონეთის ქალაქ რუმაოვის სიმღერისა და ცეკვის ნსამბლი „პრუშოვიაც" ესტუმ ა.

სტუმრებმა რამდენიმე კონცერი გამართეს ფეიქართა კულტურ ა და ტექნიკის სასახლეში, შეედნენ ქალაქის შემოქმედებითი ორგანიზაციების წარმომადგენლებს, ახალგაზრდებს, დაათვალიეს გორისა და გორის რაიონის ორისშესანიშნაობანი.

„ხალხურს" ოქტანის გაღება შეისყიდიან

● **ამერიკის** ფირმის „ბეკერ ნდ სანსის" წარმომადგენლებმა ხალი შეიძინეს მისცეს შამპუნ ხალხურს", რომელიც დაამზადეს აჭართველოს სსრ ადგილობრივი რეწველობის სამინისტროს საწარმოებმა. ფირმის თანამფლებელმა ა. ბეკერმა სარეკლამო საშუალების ნიმუშები გამოსცადა მისი ფირმაკოლოგიური თვისებების შესწავლის მიზნით, და როცა დარწმუნდა მაიორ ამერიკის შეერთებული შტატების კომპეტენტური ორგანოებისაგან, წინადადება წამოაყენა შეექმნათ ერთობლივი საწარმო. კანადის „სტმ" ფირმის წარმომადგენელმა ჯ. კარ-პარისმა აგრეთვე აღნიშნა, რომ ქართველი სპეციალისტების მიერ ათვისებული სარეკლამო საშუალება საყურებით კონკურენტუნარიანი იქნება მსოფლიო ბაზარზე.

„ილია" რუსულ ენაზე

● **გამოცემლობა** „მერანმა" რუსულ ენაზე დაბეჭდა ცნობილი მწერლისა და ლიტერატურის მკვლევრის ა. კალანდაძის ისტორიულ-ბიოგრაფიული რომანი „ილია". ნაწარომი ეძღვნება ილია ჭავჭავაძის ცხოვრებასა და მოღვაწეობას.

წიგნს ეროვის გ. გვერდწოფელმა ა. ბეკერმა სარეკლამო საშუალების ნიმუშები გამოსცადა მისი ფირმაკოლოგიური თვისებების შესწავლის მიზნით, და როცა დარწმუნდა მაიორ ამერიკის შეერთებული შტატების კომპეტენტური ორგანოებისაგან, წინადადება წამოაყენა შეექმნათ ერთობლივი საწარმო. კანადის „სტმ" ფირმის წარმომადგენელმა ჯ. კარ-პარისმა აგრეთვე აღნიშნა, რომ ქართველი სპეციალისტების მიერ ათვისებული სარეკლამო საშუალება საყურებით კონკურენტუნარიანი იქნება მსოფლიო ბაზარზე.

„ილია" რუსულ ენაზე

● **გამოცემლობა** „მერანმა" რუსულ ენაზე დაბეჭდა ცნობილი მწერლისა და ლიტერატურის მკვლევრის ა. კალანდაძის ისტორიულ-ბიოგრაფიული რომანი „ილია". ნაწარომი ეძღვნება ილია ჭავჭავაძის ცხოვრებასა და მოღვაწეობას.

წიგნს ეროვის გ. გვერდწოფელ-

ლმა უბრძნესი და უძლიერესი მეფის დავითის უკვდავ სახელთან არის დაკავშირებული.

ათასი ამერიკული წიგნი

● **ნოვოსიბირსკი.** სსრ კავშირსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის მზარდი კულტურული გაცვლის თვალსაჩინო მაგალითა გახდა გამოფენა „წიგნშრატული ამერიკა", რომელიც დღეს გაიხსნა ნოვოსიბირსკის აკადემქალაქში. ექსპოზიციაში წარმოდგენილია ეკონომიკის, პოლიტიკის, მეცნიერების, კულტურის დარგის ათასი წიგნი, აგრეთვე მხატვრული და საბავშვო ლიტერატურა.

გამოფენა მოეწყო სსრ კავშირის გამსახკომთის და ამერიკის შეერთებული შტატების საინფორმაციო სააგენტოს — **იუსიას** ინიციატივით. ექსპოზიცია ნაჩვენები იქნება აგრეთვე მინსკსა და თბილისში.

თავის მხრივ, ამერიკელები გაეცნობიან საბჭოთა წიგნის გამოცემას. „სსრ კავშირი: საზაროება და გარდაქმნა", რომელიც 19 სექტემბერს გაიხსნება ვაშინგტონში. ექსპოზიციას ნახავენ აგრეთვე ბოსტონისა და ლოს-ანჯელესის მცხოვრებნი.

ასეთი დიდი მოძრაობ გამოფენების გაცვლა საბჭოთა კავშირ-ამერიკის კულტურული ურთიერთობის ისტორიაში პირველად ეწყობა.

ე. ა. გოსტენინა

წლიდან ჩვენგან ქართული საოპერო ხელოვნების ვეტერანი, რესპუბლიკის სახალხო არტისტი, 1948 წლიდან სკკპ წევრი, რესპუბლიკური მნიშვნელობის პერსონალური პენსიონერი ელისაბედ ანდრიას ასული **გოსტენინა.**

იგი დაიბადა 1904 წელს თბილისში. აქვე წარჩინებით დაამთავრა სახელმწიფო კონსერვატორია 1929 წელს. საუკეთესო ვოკალური და სცენური მონაცემების ახალგაზრდა მომღერალი ომამდე წლებში სოლისტად ჩაირიცხა თბილისის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო თეატრში, სადაც იგი ინტენსიურ შემოქმედებითს მოღვაწეობას ეწეოდა მთელი 30 წლის განმავლობაში პენსიაზე გასვლამდე.

ე. გოსტენინას ხანგრძლივი მოღვაწეობა უშუალოდ დაკავშირებული ქართული საოპერო ხელოვნების აღმავლობის ხანასთან. მან თავისი უნიკალური, საოცრად ძლიერი დრამატული ხმით, მხატვრული ტემპერამენტით, სცენური მოქმედების დახვეწილობითა და გამოკვეთილობით ქალთა არაერთი ელვარე სახე შექმნა, რითაც თავისი წვლილი შეიტანა ეროვნული საოპერო ხელოვნების გავითარების საქმეში. მაყურებელმა დაიფასა და შეიყვარა მისი გმირები — ტოსკა, ლეონორა, აიდა, ლიზა, ტატიანა, მარია („ბახუა"), ნატაშა („ალი") და მრავალ სხვა. ცალკე აღინიშნოს ქალის მისი მონაწილეობა ქართულ ოპერებში — „ამესალომ და ეთერი" (ეთერი), „აბესალომ და ეთერი" (ნესტანი), „ლაშარელი" (ნესტანი), „ლაღატი" (ზეინაბი) და სხვა.

სამამულო ომის პერიოდში ე. გოსტენინა აქტიურად მონაწილეობდა მეომრებისათვის გამართულ საშეფო კონცერტებში. ასევე არ შეუწყვეტია საშეფო მოღვაწეობა მშვიდობიანობის დროსაც. დიდი წარმატება ჰქონდა მის საგასტროლო სპექტაკლებს.

მრავალი წლის მანძილზე იგი ნაყოფიერ პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა. დაჯილდოებული იყო ლენინის ორდენით, „სამამული ნიშნის" ორდენითა და მედლებით, სპარტო სიგელებითა და მადლობებით.

შესანიშნავი მომღერლისა და მოჯარკის, აღმზრდელი პედაგოგის, გულისხმიერი და კეთილშობილი დობანინის ე. გოსტენინას სახელი დიდხანს იცოცხლებს მისი აღზრდილების, მეგობრების, კოლეგებისა და თაყვანისმცემლების გულებში.

საქართველოს სსრ კულტურის სამინისტრო; თბილისის ზაჭარია ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო აკადემიური თეატრი.

„კომუნისტის" ფოტოკონკურსი

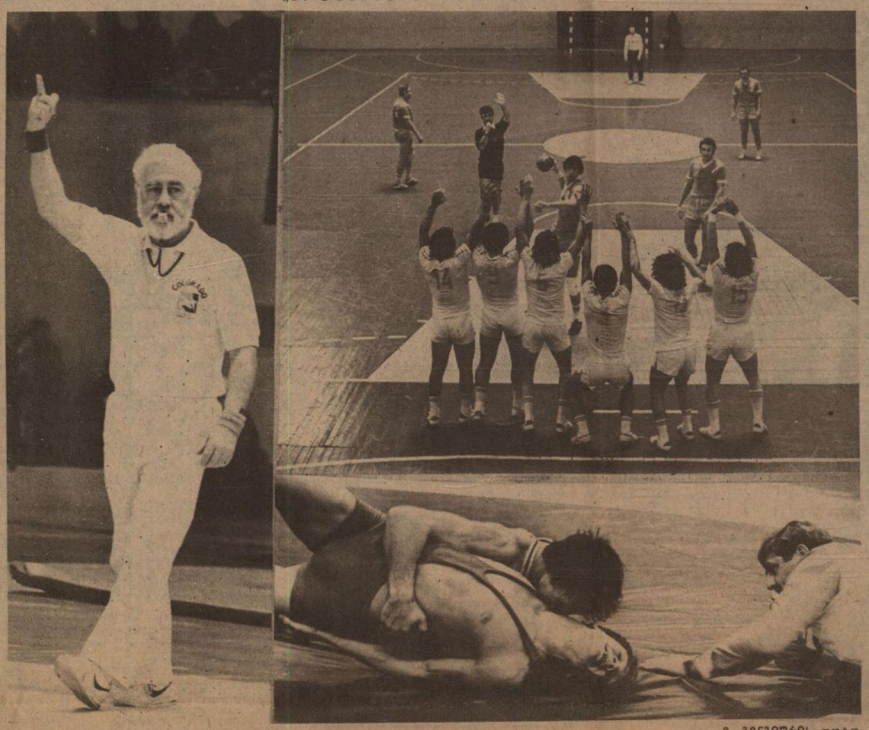

სპორტის სასახლის ბადმინტონის მოედანი.

ვ. გენგიურის ფოტო.

სპორტის ამბები

ორი „გენერალური რეპეტიცია"

მსოფლიო პირველობაზე მატჩის წინ

რუგორც ეს თვალსაჩინო ფაქტებიდან ჩანს, ორივე ფინალისტი ძალიან ძლიერია. ამიტომ მისთვის თბილისის ნაკრებისთვის ძალზე დიდი მნიშვნელობა აქვს. შპაიკმა მოუგო ამ შეჯიბრებაში ძალზე წარმატებულად მოთამაშე კოზულს (იუგოსლავია), 6 თამაშიდან 4 ქულა მოაგროვა და მეორე ადგილზე გადინაცვლა. პოლონელის სატურნირო მდგომარეობა საკმაოდ მტკიცეა. დარჩენილ 4 პარტიაში, 2,5 ქულის მოგროვების შემთხვევაში იგი დიდოსტატის წოდებას მიიღებს. ბულგარელ ლუკოს, შპაიკისაგან განსხვავებით, უკვე ორჯერ აქვს შესრულებული დიდოსტატის ნორმა. ამდენად ნომბერში იგი ფიდეს კონგრესზე ამ წოდების მინიჭებას ელის. ტალინში შეხვედრაში ლუკოი ფრთხილად მოქმედებდა და ყანიმს მიაღწია. ახლა ბულგარელს 5 პარტიიდან 3,5 ქულა აქვს. სჭირდება 3 ქულის მოგროვება.

ნოვიკოვმა, რომელსაც აქამდე მოგება არა ჰქონდა, დაამარცხა კოზულები. ზაიჩიკს საშეალება მიეცა ლიდერების ჯგუფს მოუახლოვდეს. მას პრანდშტეტერთან გადადებულ პარტიაში ზედმეტი პაიკი აქვს.

დარჩენილ შეხვედრებში მძაფრი ბრძოლაა მოსალოდნელი „წყნარი ყიმების" დრო დამთავრდა, იგრძნობა ფიზიკის „სუნთქვა".

ჩემპიონმა აჯობა მეტოქეს, მოუგო ხარისხი, რის შემდეგ ზუსტად გამოიყენა თავისი მატერიალური უპირატესობა. პარტია ერთ-ერთი საუკეთესო იყო ბილის საშვდრაკო ფესტივალში.

პრეტენდენტმა ნანა იოსელიანმა ბადენ-ბადენის (გფრ) საერთაშორისო ტურნირში ითამაშა. აქ 8 დიდოსტატი და საერთაშორისო ოსტატი გამოდიოდა, რომლებიც ორ-ორ პარტიას თამაშობდნენ. ნანასთან ერთად ბრძოლაში ჩაება მისი სეკუნდანტი ცეზარესკი, რომელიც თავდაპირველ პირველი პრიზისათვის საბრძოლველად იყო შემართული. მის თავარ კონკურენტებად ითელებოდნენ დიდოსტატები დუშან რაიკოვიჩი (იუგოსლავია) და მიხაილ შუბა (რუმინეთი). ვიმეორებთ, ნანას მიზანი ამ ტურნირში მხოლოდ ვარჯიში იყო. საბოლოოდ მან 6 ქულით მეხუთე ადგილი დაიკავა. 10 ქულით პირველ ადგილზე გავიდა ცეზარესკი, რომელმაც ქულანაგეერით გაასწრო რაიკოვიჩსა და შუბას.

ერთი სიტყვით, ასეთი იყო ორი „გენერალური რეპეტიცია" იმ ნაგრძნობი მოსამზადებელი მუშაობის შემდეგ, რომელიც ჩემპიონმა და პრეტენდენტმა ჩაატარეს. თვით მატჩამდე კი თითქმის ალარაფერი რჩება — მეტოქეები საკვალიფიკაციო მაგიდას 20 სექტემბერს მოეახლებიან.

გ. გამრეკელი.

სატურნირო ორბიტა

შეხვედრით. გაიმართა მსოფლიოს 1990 წლის ჩემპიონატის შესარჩევი ტურნირის სამი მატჩი. ამსტერდამში ითამაშეს პოლანდიის და უელსის გუნდებმა (მეოთხე ჯგუფი). [illegible]